

Vzdělání v čase blahobytu

VERONIKA RODOVÁ

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,
pročítám texty prvního letošního čísla Pedagogiky a přemýšlím o svém pedagogickém přesvědčení, jež se budovalo v době, kdy vzdělání nebylo volně dostupné (například pro ty, kteří se narodili do rodiny nevyhovujících ideologií vládnoucí politiky). Ale pojďme se podívat na obsah nového čísla.

Studie autorského týmu z Českých Budějovic přibližuje koncepci pregraduální přípravy učitelů na zdejší univerzitě. Svou erudovaností, která zahrnuje zajímavé odborné detaily a souvislosti, může text sloužit jako inspirace i zdroj polemiky pro ty, kteří také řeší budoucí podobu učitelského studia.

Téma přechodu z mateřské školy na školu základní pojednává text kolegyně z liberecké univerzity. V dotazníkovém šetření detekují hlavní překážky hladkého přechodu dítěte do vyššího stupně vzdělávání, který na školáky klade jiné nároky. Přejme si, aby studie (z libereckého kraje) přispěla k otevřenosti brány (chcete-li dvěřít) mezi světem mateřské a světem základní školy, aby děti mohly volně a spokojeně procházet.

Také třetí příspěvek vznikl v Liberci a zkoumá podmínky zavádění dramatické výchovy do školní praxe z pohledu učitelů. Text upozorňuje na překážky a nejasnosti, které vnímají ti, kdo by měli dramatickou výchovu vyučovat. Náročnost dramatické výchovy tkví (podle mého názoru) v tom, že rozvíjí tvořivost a samostatnost skrze hru v roli, což klade specifické nároky nejen na učitele, ale i na žáky. Vyučovat ani učit se tomuto předmětu tedy není snadné, například i proto, že není tak praxí prověřen a metodicky „okřesán“ jako hudební a výtvarná výchova. Fakt, že dramatická výchova je součástí kurikula, však budiž dokladem otevřenosti a všestrannosti vzdělávací nabídky.

Čtvrtý článek, od autorů z brněnské pedagogické fakulty, také otevírá téma spolupráce, tentokrát mezi učiteli a asistenty pedagoga. Výzkumné šetření, které autoři provedli, probíhalo v sociálně znevýhodněném prostředí. Agresivita, beznaděj, negace i smrt tvoří rámec, ve kterém asistenti i učitelé s dětmi pracují. Autoři pojmenovávají možnosti, jak v tomto náročném terénu společně vytvářet vzdělávací příležitosti, které budou pro děti – i učitele – smysluplné a motivující.

Do rubriky analytické zprávy spadá text pražských autorek zamýšlející se nad přístupem učitele, který rozvíjí prvotní čtenářskou gramotnost. Tento pedagogický úkol nahlíží z pozice učitelovy inklinace k profesní autonomii, případně heteronomii, což pro ně představuje příležitost nahlédnout problém v hlubším filozofickém kontextu.

Diskusní rubriku naplňují dva texty o pojetí a způsobu formulování očekávaných výstupů jako ústřední kategorie rámcových vzdělávacích programů. Nepřesnost formulací očekávaných výstupů může ohrozit jejich funkčnost, proto bude třeba kontinuálně přemýšlet nejen o jejich jazykové formě, ale i o zpřesňování jejich role jak v kurikulu, tak v praxi. Třetí diskusní příspěvek čtenářům představuje anglický pojem *flourishing*, který autor překládá jako lidský rozkvět či rozkvět osobnosti; zamýšlí se nad historickými konotacemi užívání slova rozkvět a jeho vztahem k pojmům *wellbeing*, rozvoj osobnosti, zdravý životní styl či spirituální gramotnost. První číslo uzavírají recenze, které upozorňují na dva tituly z roku 2024.

Přemýšlím, jak skutečnost, že je vzdělání dnes přístupné každému, kdo se vzdělávat chce, proměňuje témata, která řešíme. Přemýšlím o tom, že vzdělání bylo vždy spojeno s nároky a iniciačními přechody, které je třeba překonat. Tuto stránku pro mě ilustruje situace z detektivního románu Roberta van Gulika *Vražda v Kantonu*, kdy dvě postavy soudních pobočníků navštíví prostor tzv. zkušební síně, kde se pravidelně konají literární zkoušky otevírající cestu k získání úřednického místa. V budovách, kde se tyto zkoušky konají, prý často straší. Zkoušky trvají celý den a uchazeči jsou po jednom zavřeni do zkušebních cel. Když chudý student zjistí, že zkušební otázky jsou pro něj příliš těžké, často si v zoufalství sáhne na život. Jeden z pobočníků říká: „Ve dne v noci musili ležet v klasických knihách, často byli nuceni dát všechny své věci do zastavárny nebo si jinak půjčovat na vydřidušský úrok, jen tak mohli ve studiích pokračovat; propadnutí u zkoušky však v nejlepším případě znamená další rok vyčerpávající práce, často finanční zhroucení a někdy i velikánskou hanbu.“ I taková může být cena za vzdělání.

Přemýšlím o záběru témat tohoto čísla; ve všech textech vnímám přesvědčení autorů i snahu do hloubky porozumět předkládané problematice. U všech příspěvků stojí v popředí zájem o děti a žáky. Přemýšlím, jak se naše vnímání problematiky vzdělávání posunuje, což ale neznamená, že by nastolovaná témata byla méně obtížná či snadněji řešitelná. Žijeme v době blahobytu a můžeme si dovolit komplikovaná a nejednoznačná témata otevírat a společně hledat jejich řešení. Přeji inspirativní čtení.

Mgr. Veronika Rodová, Ph.D.

*Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, katedra preprimární a primární pedagogiky;
e-mail: rodova@ped.muni.cz*